

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies tertius et quartus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1866

Caput I. Sancti patria, indoles et vitia in adolescentia et juventute;
captivitas, ad meliora conversio et pius in Christum passum affectus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72907](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72907)

AUCTORIBUS
TRIBUS SOCIIS.

S. Francisci socius fuit, illustrata apud nos sunt ad diem 25 Aprilis. De eodem Beato, uti et de Bernardo, quaedam etiam jam diximus in Commentario prævio, et in edendis sermo recurret.

d Vide, quæ ex hoc et similibus Trium Sociorum locis observavimus in Commentario prævio num. 12 et 15.

e Non est ergo hoc Opusculum proprie dicta Vita S. Francisci, sed Appendix ad Vitam ante editas.

f Græcium, vel Grecium, Italice Greccia, castrum vel oppidulum est in valle Aretina, apud quod S. Franciscus eremitorium quoddam seu conventum acceperat. De eodem in edendis redibit mentio; Pro anno MCCCXVII Waddingus legit annum 1246. Vide dicta in Commentario prævio num. 17.

Vetus capitulum partitio.

CAP. I. De nativitate beati Francisci, et de vanitate et curiositate et prodigalitate ipsius, et qualiter ex his pervenit ad largitatem et charitatem circa pauperes.

ii. Qualiter captivatus fuit Perusii, et de duabus visionibus, quas habuit, volens fieri miles.

iii. Qualiter Dominus primo visitavit cor eius mirabili dulcedine, virtute ejus cœpit proficere per contemptum sui et omnium vanitatum, atque per orationes et eleemosynas et amorem paupertatis.

iv. Qualiter a leprosis cœpit vincere seipsum, et sentire dulcedinem in his, quæ prius erant sibi amara.

v. De prima allocutione Crucifixi ad ipsum, et qualiter ex tunc portavit in corde passionem Christi usque ad mortem suam.

vi. Qualiter primo fugit persecutionem patris et propinquorum, stando cum sacerdote sancti Damiani, in cujus fenestra projecerat pecuniam.

vii. De maximo labore et afflictione ipsius pro reparatione ecclesiæ sancti Damiani, et qualiter cœpit vincere seipsum, eundo pro eleemosyna.

viii. Qualiter, auditis et intellectis consiliis Christi in Evangelio, statim mutavit habitum exterioriorem, et induit novum habitum perfectionis interioris et exterioris.

ix. De modo vocationis fratris Sylvestri, et de visione, quam habuit ante ingressum Ordinis.

x. Qualiter prædixit sex sociis suis omnia, quæ ventura erant illis euntibus per mundum, exhortans eos ad patientiam.

xi. De receptione aliorum quatuor fratrum, et de ardentissima charitate, quam habebant ad invicem primi Fratres, et de sollicitudine laborandi et orandi, et de perfecta obedientia ipsorum.

xii. Qualiter beatus Franciscus cum undecim sociis ivit ad curiam Papæ, ut notificaret ei suum propositum, et faceret confirmari Regulam, quam scripserat.

xiii. De efficacia prædicationis ipsius, et de primo loco, quem habuit, et qualiter fratres stabant ibi, et quomodo inde recesserunt.

xiv. De capitulo, quod fiebat bis in anno in loco sanctæ Mariæ de Portiuncula.

xv. De morte domini Joannis, primi protectoris, et de assumptione domi Hugolini Hostiensis in patrem et protectorem Ordinis.

xvi. De electione Ministrorum primorum, et qualiter fuerunt missi per mundum.

xvii. De sacratissima morte beati Francisci, et qualiter per biennium ante receperat stigmata Domini nostri Jesu Christi.

xviii. De canonizatione ipsius.

CAPUT I.

Sancti patria, indoles et vitia in adolescentia et juventute; captivitas, ad meliorem conversionem et pius in Christum passum affectus.

Franciscus de civitate Assisii oriundus, quæ in finibus Spoletanæ vallis est sita, JOANNES prius vo-

catus est a matre, a patre vero tunc redeunte a Francia, in cujus absentia natus erat, FRANCISCUS est postmodum nominatus *a*. Hic postquam fuit adultus, et subtilis ingenii factus, artem patris, id est, negociationem exercuit *b*; sed dissimiliter valde, quoniam ipse liberalior valde et hilarior, deditus iocis et cantibus, civitatem Assisii die noctuque circumiens, sibi similibus est associatus; in expendendo largissimus, adeo ut omnia, quæ habere poterat et lucrari, comestionibus et aliis rebus consumeret; propter quod multotiens arguebatur a parentibus, dicentibus ei, quod tam magnas expensas in se et in aliis faceret, ut non eorum filius, sed cujusdam magni principis videretur. Quia tamen divites erant parentes ejus, et ipsum tenerime diligebant, tolerabant eum, in talibus ipsum turbare nolentes. Mater autem ejus, cum de prodigalitate sua sermo a conviciis fieret, respondebat: Quid de Filio meo putatis? Adhuc erit filius Dei per gratiam *c*. Ipse vero non solum in his erat largus, immo prodigus, sed etiam in indumentis multipliciter excedebat, cariores pannos faciens, quam ipsum decebat habere. In curiositate etiam tantum erat vanus, quod aliquando in eodem indumento pannum valde carum panno vilissimo consui faciebat.

5 Erat tamen quasi naturaliter curialis in moribus et in verbis, juxta cordis sui propositum nemini dicentis verbum injuriosum vel turpe; immo cum sic esset juvenis jocosus et lascivus, proposuit turpia sibi dicentibus minime respondere; unde ex hoc fama ejus quasi per totam provinciam est adeo divulgata, ut a multis, qui cognoscebant eum, diceretur aliquid magni futurus *d*. A quibus virtutum naturalium gradibus ad hanc proventus est gratiam, ut diceret ad seipsum conversus, Ex quo largus et curialis es apud homines, a quibus nil recipis, nisi favorem transitorium et inanem; justum est, ut propter Deum, qui largissimus est in retribuendo, pauperibus sic curialis et largus. Libenter igitur ex tunc videbat pauperes, tribuens eis eleemosynas ferventer. Et licet esset mercator, erat vanissimus opulentia secularis. Cum autem quadam die in apotheca, ubi pannos vendebat, circa hujusmodi staret sollicitus, venit quidam pauper ad eum, petens eleemosynam amore Dei; cumque cupiditate divitiarum et mercationis cura detentus illi eleemosynam denegasset, divina prospectus gratia, seipsum arguit magnæ rusticitatis, dicens: Si pro magno comite vel barone pauper ille a te aliquid postulasset, certe postulatum sibi dedisses, quanto ergo magis pro Rege regum et omnium Domino illud facere debuisti? Cujus rei causa exinde in corde suo proposuit, quod pro tanto Domino postulata de cetero non negaret *e*.

4 Quodam tempore, guerra *f* inter Perusium et Assisium exeunte, captus est Franciscus cum multis suis concivibus, et Perusii captivatus; tamen, quia nobilis erat moribus, cum militibus captivus est positus *g*. Cum autem quadam die captivi sui tristarentur, ipse, qui naturaliter erat hilaris et jucundus, non videbatur tristari, sed quodammodo jucundari; propter quod unus de sociis suis reprehendit eum, tanquam insanum, quia scilicet lætabatur in carcere constitutus. Ad quem Franciscus viva voce respondit: Quid putatis de me? Adhuc adorabor per totum mundum *h*. Cumque unus de militibus, quibus erat adjunctus, uni de conceptivis injuriam intulisset, et ob hoc omnes alii vellent illum deserere, solus Franciscus ei societatem non denegat, sed et alios hortatur ad idem. Expleto autem anno, reformata pace inter civitates prædictas, Franciscus cum sociis conceptivis Assisium est reversus.

5 Post paucos vero annos quidam nobilis de civitate Assisii militaribus armis se præparat, ut ad pecunie vel honoris lucra agenda in Apuliam vadat. Quo audito, Franciscus ad eandem cum illo aspirat, ut a quodam comite gentili *i* miles fiat;

D
Franciscus,
ante dictus
Joannes, in
juventute joco-
sus et prodigus,

a

b

c

E
pudicus tamen, statuit nulli in Christi nomine penitentis stipem negare:

d

F

e
ii.
captivitatem hilariter fert, et virum nobilem solatur.

f

g

h

Militiam meditantem, et ad eam animatus somno, an eundem?

i

A fiat; pannos pro posse præparat, præciosiores concivi suo, pauperior divitiis, sed profusior largitate *k*. Nocte igitur quadam, cum ad hujusmodi consummanda tota se deliberatione dedisset, et ad iter agendum desiderio æstuaret, visitur a Domino, qui eum, tanquam gloriæ cupidum, fastigio gloriæ per visionem allicit et exultat. Cum enim illa nocte dormiret, apparuit ei quidam, vocans eum ex nomine, ac ducens ipsum in quoddam spatiosum et amœnum palatium *l*, plenum militariis armis, scilicet splendidibus clipeis, ceterisque apparatus ad murum pendentibus, ad militiæ decorem spectantibus; qui cum gaudens plurimum, quid hoc esset, secum tacitus miraretur, interrogavit, cujus essent hæc arma tanto splendore fulgentia, et palatium sic amœnum. Et responsum est illi, hæc omnia cum palatio sua esse, militumque suorum. Expergefactus itaque gaudenti animo mane surrexit, sæculariter cogitans, tanquam qui nondum spiritum Dei plene gustaverat, si in hoc debere magnifice principari; atque præsigium magnæ prosperitatis reputans visionem, iter arripere deliberabat in Apuliam, ut miles fieret a comite supradicto. Tanto vero lætior solito est effectus, ut pluribus admirantibus, et quærentibus, unde sibi tanta esset lætitia, responderet: Scio, me magnum principem affuturum.

proficiscitur versus Apuliam; sed divinitus monitus redit Assisium.

m

n

o

B Quoddam tamen magnæ curiositatis et nobilitatis indicium in eo præcesserat die immediate præcedente visionem prædictam, quod ipsius visionis non modica occasio creditur extitisse. Nam omnia indumenta sua, quæ de novo fecerat sibi, curiosa et cara, cuidam pauperi militi donaverat illa die *m*. Cum ergo iter arripens ivisset usque Spoletum *n*, ut in Apuliam pergeret, cepit aliquantulum agrotare. Solicitus autem nihilominus de suo itinere, cum se sopori dedisset, audivit semidormiens quendam interrogantem ipsum, quo tendere cupiebat. Cui Franciscus cum totum suum propositum revelasset, adjecit ille: Quis potest tibi melius facere, Dominus, aut servus? Qui cum respondisset: Dominus. Iterum dixit illi: Cur ergo relinquis pro servo Dominum, et principem pro cliente? Et Franciscus ait: Quid me vis facere, Domine? Revertere, inquit, in terram tuam, et tibi dicetur, quid sis facturus: nam visionem, quam vidisti, oportet te aliter intelligere. Evigilans autem cepit de hac visione cogitare diligentissime. Et sicut in prima visione fuerat quasi totus extravagatus præ magna lætitia, prosperitatem desiderans temporalem; sic in ista collegit intus se totum, vim ejus admirans et considerans adeo diligenter, quod illa nocte ultra dormire nequivit *o*.

C Mane itaque facto, versus Assisium revertitur festinanter, lætus et gaudens quam plurimum, expectans voluntatem Domini, qui sibi hoc ostenderat, et de salute sua ab ipso consilium sibi dari; immutatusque jam mente in Apuliam ire recusat, et se voluntati divinæ desiderat conformare.

iii.
Divina gratia dulcedine subito allectus

7 Postquam vero Assisium est reversus, non post multos dies quodam sero a sociis suis eligitur in dominum, ut secundum voluntatem suam faceret expensas. Fecit ergo tunc sumptuosam comestionem parari, sicut multociens fecerat: cumque refecti de domo exissent, sociique simul eum præcederent, euntes per civitatem cantando, ipse portans in manu baculum, quasi dominus, parum retroibat post illos, non cantando, sed diligentius meditando. Et ecce, subito visitur a Domino, tantaque dulcedine repletur cor ejus, quod nec loqui, nec moveri poterat, nihilque aliud sentire vel audire, nisi dulcedinem illam, valebat; quod ita ipsum alienaverat a sensu carnali, sicut ipse postea dixit *, si fuisset tunc totus frustratim * incisus, non potuisset se de loco movere. Cum autem socii ejus retro aspicerent, et * viderunt eum ita remotum ab ipsis, revertentes ad illum, territi tenuerunt ipsum, quasi in virum alterum jam mutatum. Et interrogavit eum *, dicens: Quid

* adde ut, * l. frustratim
* an ut ?

* adde unus

cogitasti, quod non venisti ad nos? Forsitan uxorem accipere cogitasti? Quibus ille viva voce respondit: Verum dixistis; quia nobiliorem ac ditiozem et pulchriorem sponsam, quam unquam videratis, accipere cogitavi. Et deriserunt eum. Ipse vero dixit hoc non a se, sed inspiratus a Deo; nam ipsa sponsa fuit vera Religio, quam suscepit, ceteris nobilior, ditior et pulchrior paupertate.

AUCTORIBUS
TRIBUS SOCIIS.

8 Ab illa itaque hora cepit sibi vilescere, et illa contemnere, quæ prius habuerat in amore; non tamen plene, quia nondum erat penitus a sæculi vanitate solutus, parum aut * a sæculari tumultu se subtrahens, studebat in interiore homine recondere Jesum Christum, et margaritam, quam comparare, venditisonibus, cupiebat, oculis illudorum abscondens. Sæpe, et quasi quotidie, ad orationem ibat secreto, ad hoc ipsum urgente quodammodo prælibata dulcedine, quæ sæpius eum visitans, ipsum ad orationem de platea et aliis locis impellebat. Licet vero dudum jam fuisset pauperum benefactor, ex tunc tamen firmiter in corde suo proposuit, nulli pauperi, pro Domino petenti se, ulterius denegare, sed liberius et affluentius solito eleemosynas facere. Semper igitur quicumque pauper ab ipso extra domum eleemosynam postulabat, de denariis providebat illi, si poterat; carens vero denariis, vel corrigiam dabat ei, ne pauperem dimitteret vacuum. Si vero de his non habebat, ibat ad aliquem locum occultum, et se camisiam *p* exuens, illuc pauperem mittebat secreto, ut eam sibi tolleret propter Deum. Emebat etiam utensilia ad ecclesiarum ornatum pertinentia, et ea sacerdotibus pauperibus secretius transmittit.

orationi in-
stat, piam
munificentiam
exercet.
* l. autem

E

p

9 Cum vero, patre suo abeunte, remanebat in domo, etiamsi solus cum matre in domo comederet, implebat mensam panibus, ac si pro tota familia præpararet. Unde cum interrogaretur a matre, cur tot panes in mensa poneret, respondit, se hoc facere pro eleemosynis dandis pauperibus, eo quod proposuerat omni petenti pro Deo eleemosynam largiri. Mater autem, quia eum præ ceteris filiis diligebat, ipsum tolerabat in talibus, observans, quæ ab illo fiebant, multumque super his in corde suo admirans. Sicut enim solebat cor apponere ad eundem post socios, cum vocabatur ab eis, et in tantum erat illorum societate illectus, ut multociens surgeret a mensa, etiamsi parum comedisset, relinquens in afflictione parentes propter sic inordinatum recessum; ita nunc cor suum totum erat, ut pauperes videret, vel audiret, quibus eleemosynam largiretur *q*.

miroque affectu prosequitur pauperes.

10 Divina igitur gratia sic mutatus, licet adhuc esset in sæculari habitu, cupiebat esse in aliqua civitate, ubi tanquam incognitus proprios pannos exueret, et alicujus pauperis indumenta mutuo accepta indueret, probaretque amore Dei eleemosynas postulare. Factum est autem, ut tunc temporis Romam causa peregrinationis accederet. Et ingrediens ecclesiam sancti Petri, consideravit, oblationes quorundam quod essent modicæ, et ait intra se: Cum princeps Apostolorum sit magnifice honorandus, cur isti tam parvas oblationes in ecclesia faciunt, ubi corpus ejus quiescit? sicque cum magno favore manum ad bursam ponit, et plenam denariis traxit, eosque per fenestram altaris projiciens, tantum sonum fecit, quod de tam magnifica oblatione omnes astantes plurimum sunt mirati. Exiens autem ante fores ecclesiæ, ubi multi pauperes aderant ad eleemosynas petendas, mutuo accepit secreta panniculos cujusdam pauperuli hominis, et suos deponens, illos induit, atque stans in gradibus ecclesiæ cum aliis pauperibus eleemosynam Gallice postulabat, quia libenter lingua Gallica loquebatur, licet ea recte loqui nesciret *r*. Postea vero exuens dictos pannos, et proprios resumens, rediit Assisium, cepitque orare Dominum, ut dirigeret viam suam: nemini enim pandebat suum secretum, nec ullius in hac parte consilio utebatur, nisi solius Dei, qui viam ejus dirigere cœperat, et aliquando episcopi Assisii;

inter quas Romæ in mendici habitu stipem petit:

F

r

ACTORIBUS
TRIBUS SOCIIS.

IV.
vincit horro-
rem suum a
leprosis:

S

sisii; quia tunc temporis apud nullos erat vera paupertas, quam desiderabat super omnia hujus mundi, volens in ea vivere atque mori s.

11 Cum autem quadam die Dominum ferventer oraret, responsum est illi, Francisce, omnia, quae carnaliter dilexisti, et habere desiderasti, oportet te contemnere ac odire, si meam vis cognoscere voluntatem. Quod postquam inceperis facere, quae tibi praesens suavia et dulcia videbantur, erunt tibi importabilia et amara. Atque in his et in Deo confortatus, cum prope Assisium equitaret, leprosum quendam obvium habuit. Et quia consueverat multum horrere leprosos, vim sibi met ipsi faciens, descendit de equo, et obtulit sibi denarium, osculans illi manum. Et accepto osculo pacis ab ipso, readscendit equum, et persequitur iter suum. Exinde cepit magis et magis se ipsum contemnere, donec ad sui victoriam perfecte Dei gratia perveniret. Post paucos autem dies assumens multam pecuniam ad hospitale leproso- rum se transtulit, et congregans omnes simul, dedit cuilibet eleemosynam, osculans ejus manum. Recedente autem eo, vere, quod prius erat sibi amarum, id est, de leprosis videndis et tangendis, in dulcedinem est conversum. In tantum enim, ut dixi, amara fuerat ei visio leproso- rum, ut non solum nollet eos videre, sed nec eorum habitaculum appropinquare. Et si aliquando contingebat, ipsum juxta domos eorum transire, aut eos videre, licet pietate moveretur ad faciendum eis eleemosynam per interpositam personam, vultum tamen semper avertens, nares suas propriis manibus obturabat. Sed per Dei gratiam ita factus est leproso- rum familiaris et amicus, quod, sicut in Testamento suo testatur, inter illos manebat, et eis humiliter serviebat t.

t
voluntatem
Dei precibus
inquirat, fru-
stra obtinente
dæmone.

II

12 Alteratus u autem post leproso- rum visitationes, bonum quendam socium suum, quem multum dilexerat, ad loca remota secum ducens, dicebat illi, se quendam magnum et preciosum thesaurum invenisse. Et exultans vir ille non modicum et libenter vadit cum illo, quotiens advocatur; quem Francisceus ad quendam criptam juxta Assisium saepe ducebat, et ipse solus intrans, sociumque de thesauro habendo sollicitum foris relinquens, novo ac singulari spiritu perlusus Patrem in abscondito exorabat, cupiens, neminem scire, quid ageret intus, praeter solum Deum, quem de caelesti thesauro habendo assidue consulebat. Quod attendens humani generis inimicus ipsum ab incepto bono retrahere nititur, ei timorem incutiens et horrorem. Nam quaedam mulier erat Assisii gibbosa deformiter, quam demon, Viro Dei apparens, sibi ad memoriam reducebat, et comminabatur eidem, quod gibbositatem illius mulieris jactaret in ipsum, nisi a concepto proposito resiliret x. Sed Christi Miles fortissimus, minas diaboli vilipendens, intra criptam devote orabat, ut Deus dirigeret viam suam. Sustinebat autem maximam passionem et anxietatem mentis, non valens quiescere, donec opere completeret, quod mente conceperat, cogitationibus variis invicem succedentibus, quarum importunitas eum durius perturbabat. Ardebat enim interius igne divino, conceptum mentis ardorem fervoremque deforis celare non valens; poenitebat ipsum, peccasse tam graviter, nec jam eum mala praeterita vel praesentia delectabant, et nondum tamen receperat continendi fiduciam a futuris. Praeterea, cum extra criptam exibat ad socium, in virum alterum mutatus videbatur.

v.
Audi vocem
imaginis Cru-
cifixi, quam
non recte in-
terpretatur;

y

15 Quadam vero die, cum misericordiam Dei ferventius imploraret, ostendit ei Dominus, quod sibi diceretur in proximo, quid ipsum agere oporteret y. Ex tunc autem tanto repletus est gaudio, quod non capiens se praeter letitia, etiam nolens, de hujusmodi secretis in aures hominum aliquid eructabat. Cautè tamen et in ænigmate loquebatur, dicens, se in Apuliam nolle ire, sed in patria propria nobilitate et gentilitate facturum. Ut autem socii

D
ejus viderunt eum ita mutatum, a quibus erat elongatus mentaliter, licet adhuc corporaliter aliquando sociaretur eisdem, quasi ludendo rursus interrogant eum: Visne uxorem ducere, Francisce? Quibus respondit sub quodam ænigmate, sicut superius est praemissum x. Paucis autem diebus elapsis, cum ambularet juxta ecclesiam sancti Damiani, dictum est illi in spiritu, ut in eam ad orationem intraret. Quam ingressus cepit orare ferventer coram quadam imagine Crucifixi, quae pie ac benigne locuta est, dicens: Francisce, nonne vides, quod domus mea destruitur? Vade igitur, et repara illam mihi. Et tremens ac stupens ait: Libenter faciam, Domine. Intellexit enim, de illa ecclesia sancti Damiani dici, quae praenimia vetustate casum proximum minabatur aa. De illa autem allocutione tanto repletus fuit gaudio et lumine illustratus, quod in anima sua veraciter sensit Christum crucifixum, qui locutus est ei. Exiens vero ecclesiam invenit sacerdotem juxta eam sedentem, mittensque manum suam ad bursam, obtulit ei quendam pecuniae quantitatem, dicens: Rogo te, domine, ut emas oleum, et facias continue ardere lampadem coram illo Crucifixo. Et ad hoc cum consumpta fuerat haec pecunia, iterum offero tibi, quanta fuerit oportunum.

14 Ab illa itaque hora vulneratum et liquefactum est cor ejus ad memoriam Dominicae passionis, quod semper, dum vixit, stigmata Domini Jesu in corde suo portavit; sicut postea luculenter apparuit ex renovatione eorumdem stigmatum, in corpore ipsius mirabiliter facta, et clarissime demonstrata. Exinde tanta se maceratione carnis afflixit, quod sanus et infirmus corpori suo nimis austerius * existens, vix aut nunquam voluit indulgere sibi, propter quod, qui mortis ejus instante, confessus est, se multum peccasse in fratrem azim b b, id est, corpus. Quadam autem die solus ibat prope ecclesiam sanctae Mariae de Portiuncula plangendo et ejulando alta voce; quem audiens quidam vir spiritalis, putavit, ipsum pati infirmitatem aliquam vel dolorem. Et pietate motus circa eum, interrogavit illum, cur fletet. At ille dixit: Plango passionem Domini mei Jesu Christi, pro quo non debere vecundari alta voce ire plorando per totum mundum. Ille similiter cepit cum ipso alta voce plangere. Saepe etiam, cum ab oratione surgebat, videbantur ejus oculi pleni sanguine, quia fleverat multum amare; non solum autem affligebat se in lacrymis, sed etiam abstinentia cibi et potus ob memoriam Dominicae passionis.

13 Unde, cum sederet aliquando ad manducandum cum saecularibus, et dabantur ei aliqua cibaria delectabilia corpori suo, parum gustavit ex eis, aliquam excusationem praetendens, ne videretur ea propter abstinentiam dimisisse. Et quando comedebat eum fratribus, in cibis, quos edebat, saepe ponebat cinerem, dicens fratribus in abstinentiae suae velamen, fratrem cc cinerem esse castum. Cum autem semel ad manducandum sederet, dixit ei frater quidam, quod beata Virgo in hora comestionis ita fuerat paupercula, quod non habebat, quid daret Filio ad manducandum. Quod audiens Vir Dei, suspiravit cum magno dolore, mensaque relicta, panem super nudam terram comedebat. Multociens vero, cum sederet ad manducandum, parum post comestionis initium subsistebat, non comedens neque bibens, suspensus circa caelestia meditanda; nolebat enim tunc verbis aliquibus impediri, alta suspiria ex intimo cordis emittens. Dicebat enim fratribus, ut semper, cum audirent eum taliter suspirantem, laudarent Deum, et pro ipso fideliter exorarent. Hoc de sua abstinentia diximus incidenter, ut ostenderemus, ipsum post visionem et allocutionem imaginis Crucifixi fuisse usque ad mortem semper Christi passioni conformem.

E
et ex illo tem-
pore passio-
nem illius
continue me-
ditatur.

austerus

bb

et corpus ve-
hementer
affligit.

F

cc

A

ANNOTATA.

- a *Adi Commentari prævii § 5 a num. 72.*
- b *Franciscum cum patre suo mercaturam pannorum exercuisse, consentiunt omnes biographi; at S. Bonaventura in Vita num. 6 mercaturæ præmittit aliqualem litterarum peritiam.*
- c *Vide in Commentario prævio num. 70 suspicionem meam de facto, quod matri tam bonam de Filio suo prodigo opinionem injicere potuit.*
- d *Hæc breviter laudari in Annotatis ad Vitæ primæ caput 1, lit. c adversus Thomæ Celanensis duriusculum de juvenis Francisci moribus loquendi modum.*
- e *Hoc S. Francisci factum omisit Thomas Celanensis; sed refertur etiam a S. Bonaventura in Vita num. 7.*
- f *Guarra vel guerra, Gallicæ la guerre, Latinis est bellum. Id temporis solebant satis frequentia esse ejusmodi inter civitates Italiæ dissidia: ad quem tamen annum hoc referendum sit, non potui deprehendere; nec scire, an S. Franciscus in eodem arma ferens, an solum ut inimicæ civitatis incolæ, e Perusinis captus fuerit.*
- g *Hæc minime favent sententiæ, quæ S. Franciscum e nobilibus parentibus natum statuit; nam si id ita esset, cur Tres Socii causam, quod ille cum militibus, id est, cum viris nobilibus, inclusus fuerit, non illius nobilitatem natalium, sed solum morum allegassent?*
- h *Vide, quid in Commentario num. 70 observaverim de hoc dicto.*
- i *Quis fuerit comes ille, non satis constat; vide tamen dicta in Commentario prævio num. 104.*
- k *Vide dicta in Commentario num. 96 et sequenti.*
- l *Palatium etiam vocat S. Bonaventura in Vita num. 9; at Celanensis supra num. 5 dixit domum suam, id est, paternam ipsius S. Francisci.*
- m *De hac donatione etiam meminit Bonaventura in Vita num. 8, sed eam desiderio militandi præposuit.*
- n *Spoletum Umbriæ civitas est in ditone Pontificia, Spoletani olim ductus caput.*
- o *Hanc revelationem seu divinum somnium nesciens Celanus, non potuit allegare veram causam, ob quam S. Franciscus tam subito fuerat mutatus; verum hanc etiam assignat S. Bonaventura in Vita num. 10.*
- p *Lege camisia, Latine interula, seu indusio.*
- q *Hæc peculiaria S. Francisci misericordiæ opera, hoc ac sequenti numero relata, prætermiserat Celanensis.*
- r *Hinc collige, quam inepte quidam putent, Franciscum a lingua Francicæ peritiam, aut etiam ab ejusdem scientia prodigiose accepta, dictum fuisse.*
- s *Quæ hoc quoque numero referuntur, etiam omisit Celanensis.*
- t *Laudatum Testamentum, cui ex hoc Trium Sociorum testimonio multum auctoritatis accedit, recitavi in Commentario prævio § 27, ubi num. 622 hæc leguntur huc spectantia: Dominus ita dedit mihi fratri Franciscus incipere facere pœnitentiam; quia, cum essem in peccatis meis, nimis mihi videbatur amarum videre leprosos; sed ipse Dominus adduxit me inter illos, et feci misericordiam cum illis; et recedente me ab ipsis, id, quod videbatur mihi amarum, conversum fuit mihi in dulcedinem animæ et corporis.*
- u *Alteratus, id est, velut alter vir factus, seu totus mutatus animo. Porro postquam Tres Socii prædicta de Sancti misericordia in leprosos, siquæ ipsius victoria, a Celanensi etiam præterita, retulerunt, deinde pergunt cum illo de frequentibus ipsius in locis secretis oratione agere.*
- x *De venerationibus, a dæmonibus S. Franciscus in locis solitariis oranti illatis, meminere etiam alii biographi; at soli Tres Socii hanc peculiarem narrant.*
- y *Vide Annotata ad Vitæ primæ caput 1, lit. h.*
- z *Nimirum num. 7.*

aa *Hanc allocutionem nesciens Thomas Celanensis, in nonnullis erravit, ut supra ad Vitam primam observatum est.*

bb *Lege: asinum; ita enim Sanctus corpus suum appellare consueverat. Verumtamen hæc non sic accipias, quasi illum austeritatis in corpus suum tunc pœnituerit; sed ut pium dictum, quo adstantes suo exemplo doceret, quo loco habenda sint corporis commoda.*

cc *Solebat scilicet Sanctus, ut suo loco latius diximus, creaturas omnes Fratrum nomine compellere.*

CAPUT II.

Sancti gesta a sua conversione usque ad assumptum habitum Fratrum Minorum, ceptumque novum vitæ genus.

Ex dicta igitur visione et allocutione Crucifixi gavisus surrexit, signo crucis se muniens, et ascendens equum, assumensque pannos diversorum colorum, ad civitatem, quæ dicitur Fulginium a, pervenit, atque ibi venditis equo et omnibus, quæ portaverat, ad ecclesiam sancti Damiani est reversus; ut invento illo sacerdote pauperulo b, cum magna fide et devotione osculans manus ejus, obtulit illi pecuniam, quam portabat, et propositum suum per ordinem enarravit. Obstupelactus igitur sacerdos, et subita ejus conversione miratus, recusabat hæc credere; et sibi putans illud, noluit apud se pecuniam retinere. At ipse pertinaciter insistens, verbis suis fidem facere nitentur, et sacerdotem orabat enixius, ut eum secum permitteret commorari. Acquievit tandem sacerdos de mora illius, sed timore parentum pecuniam non recepit. Quare verus pecuniarum Contemptor in quandam fenestram projiciens ipsam, velut pulverem vilipendit. Moram igitur faciente ipso in loco præfato, pater ipsius, ut sedulus explorator, circumivit quærens, quid actum sit de Filio suo, et cum audisset, eum sic mutatum in loco jam dicto taliter conversari, tactus dolore cordis intrinsecus, et ad subitum rerum eventum turbatus, convocatis amicis et vicinis, citissime cucurrit ad eum. Ipse autem, qui erat novus miles Christi, ut audivit minas persequentium, eorumque adventum præcivit, dedit locum iræ paternæ, et ad quandam occultam caveam, quam ad hoc sibi paraverat, accedens, ibi per mensem integrum latitavit; quæ cavea unitantum de domo patris erat cognita c, ubi cibum sibi quandoque oblatum edebat, occulte orans jugiter lacrymarum imbre perfusus, ut Dominus liberaret eum a persecutione nociva, et ut pia vota F ipsius benigno favore completeret.

17 Cumque sic in jejuniis et fletu ferventer ac assidue Dominum exorasset de sua diffusus * virtute et industria, spem suam totaliter jactavit in Dominum, qui eum, licet in tenebris manentem, perfuderat quasi ineffabili lætitia et illustraverat mirabili claritate. Ex qua nimirum totus ignitus, fovea relicta, iter arripuit versus Assisium, impiger, festinus et lætus. Et fiduciæ Christi armis munitus, divinoque calore succensus, seipsum arguens de pigritia et vano timore, manibus et ictibus persequentium exposuit se manifeste. Quem videntes illi, qui prius noverant eum, sibi * miserabiliter exprobrabant, insanumque ac dementem clamantes, lutum platearum et lapides projiciebant in eum, cernentes eum sic a pristinis moribus alteratum et carnis maceratione confectum, totum, quod agebat, exinanitioni et dementiæ deputabant. Sed Miles Christi his omnibus ut surdus pertransiens, nulla fractus aut mutatus injuria, Deo gratias referbat. Cum autem rumor hujus fieret per plateas et vicos civitatis de ipso, tandem pervenit ad patrem. Qui audiens, talia in ipsum a concivibus fieri, statim surgit querere ipsum, non ad liberandum, sed potius ad perdendum; nulla enim moderatione servata, currit tanquam lupus ad ovem,

AUCTORIBUS
TRIBUS SOCIIS.VI.
Pecuniam offerret pro restituta ecclesia S. Damiani; ibidem latitat.a
b

E

c

F

hinc prodiens, a civibus male mulcatur, et a patre in vinculis detinetur.
* diffusus

* i. e. eisdem